

Oponentský posudek na bakalářskou práci Petry Novotné

Politická kultura a prezidentské volby v ČR v roce 2018

Bakalářská práce je věnována prezidentské volbě v roce 2018 a rozebírá volební kampaň, především vystupování kandidátů v médiích a při prezidentských debatách. Cílem práce je odvodit z chování kandidátů na prezidenta nějakou obecnější charakteristiku prezidentské role jako součásti české politické kultury.

Text předložený k obhajobě splňuje všechny formální náležitosti kladené na bakalářskou práci. Práce má větší rozsah než 60 normostran. Má tři kapitoly, jež se dále člení na subkapitoly. V úvodu autorka osvětluje svůj přístup ke zkoumání politické kultury a formuluje výzkumnou otázku: Jak prezidentští kandidáti uvažovali o funkci prezidenta? V závěru se pak autorka vrací k výzkumné otázce a uvádí, že ze znaků české politické kultury zkonstruovala určitý ideální typ českého prezidenta, jehož význam se potvrdil ve vystupování a názorech prezidentských kandidátů. Práce dále obsahuje seznam použitých zdrojů, což je především česká literatura. Zahraniční je málo. Výjimkou je Geertzova kniha *The Interpretation of Cultures*, jejíž stopy bychom ale v práci marně hledali – mimochodem, vyšla také česky, takže by se mělo odkazovat na české vydání. Uvedena je také samozřejmě kniha Almonda a Verby *The Civic Culture*, jež má zakladatelský význam pro studium politické kultury, byť už dávno překonaný. Tuto knihu autorka v práci zmiňuje a uvádí ve shrnujících komentářích převážně převzatých z citací od Emanuela Pecky či Vladimíra Proroka ze sborníku *Politická kultura v ČR*. Významně se autorka opírá rovněž o práci Marka Skovajsi *Politická kultura*, která představuje asi to nejlepší, co na dané téma vzniklo v českém prostředí. S literaturou pracuje autorka systematicky a náležitě své zdroje cituje.

Uspořádání výkladu má svoji logiku. První kapitola rozebírá koncept politické kultury, shrnuje historii výzkumu na tomto poli a uvádí jednotlivé směry. Autorka se přitom opírá o zmiňovanou sekundární literaturu. Druhá kapitola se věnuje české politické kultuře. Jenomže o výzkumech české politické kultury se mnoho nedozvíme. Pod názvem výzkum politické kultury v českých poměrech (2.1.) se skrývá hlavně výklad o vkladu do výzkumu od Masaryka, Beneše, Peroutky a Chalupného, ale ani ne z jejich děl (jakých?), ale především z Peckových a Prorokových citací. Z novější doby se dozvíme nanejvýš, že se v roce 1994 konala konference na téma *Politická kultura ve střední Evropě*. Přitom Sociologický ústav AV ale také různé výzkumné agentury produkují množství výzkumů hodnot a mínění českých občanů, které se týkají tématu práce a lze je počítat k výzkumům politické kultury. Autorka je nechala stranou.

Práce je napsaná srozumitelně. Autorka osvědčila dobré stylistické schopnosti. Prokázala, že dovede zpracovat teoretickou literaturu, dokáže si osvojit teoretickou argumentaci a logicky postupovat ve výkladu. Problémy vidím především v určitém metodologickém zmatení výkladu a v nedostatečné analýze prezidentské kampaně.

1) V první kapitole autorka osvětlila různé přístupy ke zkoumání politické kultury, přičemž již v úvodu se přihlásila k názoru Vladimíra Proroka, že kultura je hodnotovým systémem adaptace na potřeby prostředí a že politika je nástrojem realizace zájmů jednotlivých subjektů. K tomu se autorka výslovně přihlásila: „Stejným úhlem jako zvolená (tedy Prorokova) perspektiva nazírání politické kultury se v otázce kauzality ubírá i metodologie zvolená pro tuto práci, analýzu diskurzu.“ – Podotýkám, že jde o foucaultovskou diskurzní analýzu, o níž se v závěru autorka údajně opírá. Z toho nelze nebýt zmaten. Nejprve se autorka hlásí k Prorokovu materialistickému pojetí politické kultury, které kulturu chápe

jako adaptační mechanismus na materiální prostředí a politiku sféry realizace subjektivních zájmů, které může ona adaptační kultura kauzálně vysvětlit. Po většinu práce však mluví autorka o tom, že politickou kulturu vytváří názory, mínění a hodnoty občanů, za nimiž lze vidět strukturální vliv a působení politické kultury. To je metodologické dědictví Almonda a Verby. Tento přístup je pořád běžný ve výzkumech veřejného mínění, kdy se zkoumají názory, smýšlení a hodnoty jednotlivých občanů, které se potom modelují v grafech, tabulkách a jiných schématech ve výpovědi o politické kultuře. Nicméně autorka samotnou analýzu kampaně na konci práce uvádí výkladem Foucaultovy diskurzivní analýzy a tvrdí, že se právě o ni v analýze opírá. Jenomže foucaultovský diskurz nemá mnoho společného s politickou kulturou Almonda a Verby a ještě méně s hodnotovým adaptačním mechanismem na potřeby prostředí, který by poskytoval kauzální vysvětlení chování jednotlivých aktérů v politice. Mezi Prorokem a Foucaulem je prostě rozdíl. Přitom to, co zkoumá autorka, nejsou diskurzy, ale názory kandidátů na roli prezidenta. Sama říká, že z nich pak sestavila jakýsi ideální typ. Podle jakých kritérií vytváří tento ideální typ však není úplně jasné. Na str. 52 se dozvídáme, že „v otázce prezidentských kompetencí se kandidáti nejvíce shodovali na přístupu, že prezident má v první řadě jednat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a to ho ve výsledku opravňuje ke zmíněnému fenoménu tzv. kreativnímu výkladu ústavy...“ Takže se zdá, že autorka konstruovala český ideální prezidentský typ podle shody v názorech kandidátů. Avšak ani to nemůže být pravda, protože autorka rovněž tvrdí, že česká prezidentská kultura, jak zjistila, opravňuje prezidenta ke kreativnímu výkladu ústavy. Přiznám se, že to už vůbec nevím, jak k tomuto tvrzení dospěla. Souhlasili s tímto názorem také kandidáti Drahoš, Hilšer nebo Fischer, kteří patřili k nejvýznamnějším?

2) Za druhé, vlastní analýza prezidentské kampaně na konci je příliš krátká. Rozbor názorů prezidentských kandidátů je označen jako „Diskurz prezidenta“ a vydáván je za diskurzivní analýzu inspirovanou Foucaulem. Samotná analýza ale nemá ani vlastní kapitolku. Je jenom posledním bodem více méně teoretické kapitolky Politická kultura a institut prezidenta, kde zabírá necelých 6 stran textu.

Závěrem bych ale potvrdil, že podle mého názoru autorka prokázala základní schopnosti potřebné k napsání bakalářské práce. Vzhledem ale k uvedeným metodologickým nejasnostem při výkladu doporučuji klasifikovat práci jako dobrou.